

Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Δελτίο Εκπαιδευτικού Προβληματισμού και Επικοινωνίας, τεύχος 56 (Μάιος 2016). Είναι διαθέσιμο στην παρακάτω ιστοσελίδα: <http://impschool.gr/deltio-site/?p=130>

Η πληροφοριακή παιδεία στο σχολείο του 21ου αιώνα

Μάριος Μπαλατζάρας και Σοφία Ζαπουνίδου*

* Οι Μάριος Μπαλατζάρας (mbal@lib.uth.gr) και Σοφία Ζαπουνίδου (szapoun@lib.auth.gr) είναι ακαδημαϊκοί βιβλιοθηκονόμοι και διδάσκοντες των ηλεκτρονικών μαθημάτων πληροφοριακής παιδείας που αναπτύχθηκαν στην πλατφόρμα ILSEAB του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Εισαγωγή

Αυτές τις μέρες διεξάγεται ο Εθνικός και Κοινωνικός Διάλογος για την Παιδεία (<http://dialogos.minedu.gov.gr>), μέρος του οποίου αποτελεί το καίριο ερώτημα τί ικανότητες/δεξιότητες πρέπει να κατέχει ο μαθητής ολοκληρώνοντας το Ελληνικό σχολείο του μέλλοντος. Το παρόν κείμενο επιχειρεί σύντομα να αναδείξει την εξέλιξη της διαδικασίας ορισμού των δεξιοτήτων των μαθητών, το πώς προσπαθούν τα Ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένου του Ελληνικού, να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες, καθώς και το ρόλο της πληροφοριακής παιδείας (ΠΠ) σε αυτό το πλαίσιο. Παρουσιάζεται σύντομα η ΠΠ ως έννοια, οι δεξιότητες που περιλαμβάνει, καθώς και η συμβολή των σχολικών βιβλιοθηκών και σχολικών βιβλιοθηκονόμων στη διδασκαλία της.

Οι ικανότητες και οι γνώσεις στον 21ο αιώνα δεν περιλαμβάνουν πια μόνο τις παραδοσιακές δεξιότητες της εποχής του Gutenberg, δηλαδή της ανάγνωσης, της γραφής και της τέλεσης αριθμητικών πράξεων, παρά αλλάζουν, συμπληρώνονται, ίσως και να μετασχηματίζονται σε ηλεκτρονικές ή ψηφιακές δεξιότητες. Το σχολείο του μέλλοντος οφείλει να επενδύσει όχι στην εκμάθηση πληροφοριών, των οποίων ο αριθμός στη σύγχρονη εποχή είναι τεράστιος σε ποσότητα και θέτει σοβαρά θέματα διαχείρισης, αλλά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για την αξιοποίηση των πληροφοριών αυτών και των μετασχηματισμό τους σε γνώση. Δεξιότητες, όπως η κριτική σκέψη, η ομαδική συνεργασία, η τεχνολογική παιδεία θεωρούνται απαραίτητες για την ανάπτυξη μορφωμένων ανθρώπων που με επιτυχία θα σπουδάζουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, θα εργάζονται και θα συνεργάζονται στους σύγχρονους χώρους εργασίας και στην ενήλικη ζωή. Παράλληλα, η ανάπτυξη των ικανοτήτων/δεξιοτήτων εντοπισμού, αξιολόγησης και χρήσης των πληροφοριών κρίνεται απαραίτητη για τη δημιουργία και την καινοτομία.

Η οριοθέτηση ενός βασικού συνόλου ικανοτήτων/δεξιοτήτων απαραίτητων για τον 21ο αιώνα που θα διδάσκεται σε όλους τους μαθητές, αποτέλεσε κεντρική ιδέα πολλών εκπαιδευτικών κειμένων. Η έννοια αυτή υπαγορεύεται γενικά, σε παγκόσμιο επίπεδο, από τη πεποίθηση ότι θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη διδασκαλία των πιο ουσιαστικών, χρήσιμων, ζητούμενων και γενικής εφαρμογής δεξιοτήτων. Οι μαθητές του 21ου αιώνα πρέπει να διδάσκονται διαφορετικές δεξιότητες από εκείνες του 20ου. Με τη σειρά τους αυτές θα πρέπει να ανταποκρίνονται και στις απαιτήσεις της πολύπλοκης, ανταγωνιστικής, βασισμένης στη γνώση, στις πληροφορίες και στην τεχνολογία οικονομίας και κοινωνίας (COM/2010/2020; The Economist Intelligence Unit, 2014; Abbott, 2015; The Partnership for 21st Century Learning, 2015).

Σε αυτό το πλαίσιο αναπτύχθηκε μία σειρά Ευρωπαϊκών κειμένων για τον ορισμό των ικανοτήτων/δεξιοτήτων που εν τέλει θα υποστηρίξουν το όραμα μίας Ευρωπαϊκής κοινωνίας και οικονομίας βασισμένης στη γνώση και στην καινοτομία. Συγκεκριμένα το 2006

δημοσιεύεται το «Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς των Βασικών Ικανοτήτων για τη Δια Βίου Μάθηση» (2006/962/EK) το οποίο ορίζει και περιγράφει τις βασικές ικανότητες και τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που θα πρέπει να αποκτά κάθε άτομο εντός της κοινωνίας της γνώσης για την προσωπική του ανάπτυξη και ολοκλήρωση. Μεταξύ των οκτώ βασικών ικανοτήτων¹ είναι η *ψηφιακή ικανότητα (digital competence)*² και οι *μεταγνωστικές ικανότητες (learning to learn)*³. Οι ορισμοί δεξιοτήτων μεταγενέστερα αναδιατυπώθηκαν στην μακρόπνοη *ατζέντα ηλεκτρονικών δεξιοτήτων* το 2007 (COM/2007/0496) και στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον ανασχεδιασμό της εκπαίδευσης το 2012 (COM/2012/669). Στο σύνολο των δεξιοτήτων περιλαμβάνονται τόσο *βασικές δεξιότητες*, όπως η ικανότητα γραφής, ανάγνωσης, αριθμητικής, γνώση των βασικών μαθηματικών και των θετικών επιστημών, όσο και *εγκάρσιες δεξιότητες*, όπως η ικανότητα σκέψης με κριτικό πνεύμα, ικανότητες ανάληψης πρωτοβουλιών, επίλυσης προβλημάτων και ομαδικής εργασίας.

Με βάση αυτό το σύνολο ορισμών τα Ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα κλήθηκαν να προχωρήσουν σε μεταρρυθμίσεις, ώστε να καλυφθεί η όλο και μεγαλύτερη ζήτηση υψηλών ικανοτήτων/δεξιοτήτων. Όπως διαπιστώνεται από μελέτες του Ευρωπαϊκού δικτύου Eurydice (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, EACEA, Eurydice, 2012) πολλές Ευρωπαϊκές χώρες εφαρμόζουν *προγράμματα σπουδών που εστιάζουν πια σε σαφώς ορισμένα μαθησιακά αποτελέσματα και στην ανάπτυξη των εγκάρσιων δεξιοτήτων των μαθητών*. Το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων στο πλαίσιο συμμόρφωσης με τις Ευρωπαϊκές οδηγίες θεσμοθετεί το 2003 το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) (ΦΕΚ 303B/13-03-2003 & ΦΕΚ 304B/13-03-2003). Κυρίαρχος στόχος των νέων ΑΠΣ είναι να παρέχουν «γνώσεις και δεξιότητες και να καλλιεργούν στάσεις και συμπεριφορές, ώστε οι μαθητές να μπορούν να διαμορφώσουν στη φάση αυτή της ζωής τους ένα σχέδιο για την προσωπική, κοινωνική και εργασιακή τους διαδρομή». Στα κείμενα των ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ⁴ γίνεται λόγος για τον τρόπο διδασκαλίας των γνωστικών αντικειμένων, ο οποίος «... θα πρέπει να οργανώνεται έτσι ώστε να εξυπηρετεί την επίτευξη στόχων που αφορούν την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων/ικανοτήτων». Μεταξύ των σημαντικότερων προς ανάπτυξη δεξιοτήτων/ικανοτήτων, αναφέρονται:

«

- γ) η δεξιότητα/ικανότητα χρήσης ποικίλων πηγών και εργαλείων πληροφόρησης και επικοινωνίας με στόχο αφενός την εξεύρεση, ανάλυση, αξιολόγηση και παρουσίαση πληροφοριών και αφετέρου την προστασία από την «πληροφοριακή ρύπανση»,
- δ) η δεξιότητα συνεργασίας με άλλα άτομα σε ομαδικές εργασίες,
- ε) η ικανότητα κριτικής επεξεργασίας πληροφοριών, αξιών και παραδοχών,
- στ) η ικανότητα της επίλυσης προβλημάτων μέσα από την καλλιέργεια των απαραίτητων δεξιοτήτων και στρατηγικών σχεδιασμού, ελέγχου, ανατροφοδότησης και διορθωτικής παρέμβασης.

...

- ια) η αξιοποίηση γνώσεων και η υιοθέτηση αξιών κατάλληλων για τη διαμόρφωση προσωπικής άποψης στη λήψη αποφάσεων».

Το 2011 εισάγεται από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ως μέρος του υποχρεωτικού προγράμματος του Νέου Λυκείου η ερευνητική εργασία (inquiry project), η οποία στηρίζεται σε τέσσερις παιδαγωγικές αρχές: α) στην αρχή της διερευνητικής προσέγγισης της μάθησης, β) στην αρχή της διεπιστημονικής συνεργασίας των καθηγητών, γ) στην αρχή της διαφοροποίησης του περιεχομένου, της διαδικασίας και του πλαισίου μάθησης και γ) στην αρχή της ομαδικής συνεργασίας των μαθητών (Ματσαγγούρας, 2011). Το γεγονός αυτό, σύμφωνα με τις Μάλλιαρη, Κορομπίλη & Τόγια (2014) διαμορφώνει ένα «νέο πλαίσιο μορφωτικών αναγκών που οφείλει να καλλιεργεί τη δυνατότητα πρόσβασης σε ποικίλες πηγές πληροφόρησης και αξιοποίησης της πληροφορίας».

Η πληροφοριακή παιδεία στη σχολική εκπαίδευση

Η υποστήριξη των μαθητών στην εκπόνηση των σχολικών τους εργασιών απασχόλησε, και συνεχίζει να απασχολεί, τους βιβλιοθηκονόμους/επαγγελματίες της πληροφόρησης (Montgomery & Thomas, 1999; Grassian & Kaplowitz, 2001; Kuhlthau, Maniotes, & Caspari, 2007; Μάλλιαρη, Κορομπίλη & Τόγια, 2014). Στη βιβλιογραφία, ο τομέας της Βιβλιοθηκονομίας/Επιστήμης της Πληροφόρησης που ασχολείται με αυτό το αντικείμενο, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο, είναι αυτός της Πληροφοριακής Παιδείας (Johnston & Webber, 2003). Ο ορισμός της έννοιας της Πληροφοριακής Παιδείας (ΠΠ) ξεκινώντας, αρχικά, από τα πεδία της Βιβλιοθηκονομίας και της Ψυχολογίας, κρύβει πολυετείς προσπάθειες. Η εισαγωγή των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση, στο χώρο εργασίας και στο σπίτι, δίνει διεπιστημονική διάσταση στην έννοιά της. Διαχρονικά εκτείνεται από την παραδοσιακή εκπαίδευση βιβλιοθήκης (τα σεμινάρια που εστίαζαν στον εντοπισμό του υλικού της), έως την παροχή υπηρεσιών ΠΠ με χρήση πληροφοριακών συστημάτων, συστημάτων διαχείρισης μάθησης και online tutorials. Παραδοσιακοί ορισμοί την περιγράφουν με όρους διαδικασιών πληροφόρησης (εύρεση – χρήση – σκέψη). Άλλοι επεκτείνουν το σκοπό της προς την αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων της κοινωνίας της πληροφορίας. Κάποιοι τη συνδέουν με τη γνώση της χρήσης των υπολογιστών για την πρόσβαση στην πληροφόρηση που ενσωματώνει όμως και την κριτική σκέψη για τη φύση των πληροφοριών, των πληροφοριακών υποδομών και των επιπτώσεων τους στο εκπαιδευτικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, ακόμη και στο φιλοσοφικό πλαίσιο. Ωστόσο, όλοι συμφωνούν ότι η ΠΠ έχει διαδικασίες και δεξιότητες (αναγνώριση και εντοπισμό πληροφοριακών αναγκών, σχεδιασμό, διάκριση και αναζήτηση πληροφοριών, εύρεση, αξιολόγηση και οργάνωσή τους, σύνθεση, αξιοποίηση και κοινοποίηση αποτελεσμάτων), οι οποίες τα τελευταία χρόνια επεκτείνονται και περιλαμβάνουν και τρόπους μετατροπής και χρήσης των πληροφοριών για μια εποικοδομητική ανάπτυξη και ανταλλαγή νέων ιδεών (Grassian & Kaplowitz, 2001; Lau, 2006; Williams & Wavell, 2006; Fraillon, Schulz, & Ainley, 2013).

Η ΠΠ στη σημερινή ψηφιακή εποχή αποτελεί τη βάση για τη δια βίου μάθηση. Είναι κοινή για όλους σε κάθε περιβάλλον και σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Επιτρέπει σε όλους να κατακτήσουν περιεχόμενο, να επεκτείνουν την έρευνά τους και να αναλάβουν μόνοι τους τη διαχείριση και τον έλεγχο της εκπαίδευσής τους (ALA.org, 2016). Η ανάδειξη του ρόλου, της αξίας αλλά και της δυνατότητας εφαρμογής της στη διαδικασία της μάθησης αποτελεί διαχρονικό στόχο. Τα τελευταία χρόνια έχουν υλοποιηθεί πλήθος προγραμμάτων ΠΠ για όλα τα επίπεδα σπουδών (Limberg & Alexandersson, M. 2003; Chu, Tse, & Chow, 2011; Lundh, & Limberg, 2012; Togia et al, 2014). Μεταξύ αυτών και το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Ενίσχυση της Αυτόνομης Μάθησης μέσω Πληροφοριακών Δεξιοτήτων (EMPATIC)», το οποίο στοχεύει στην ενσωμάτωση των δεξιοτήτων ΠΠ σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και την ένταξή τους στα Α.Π.Σ (<http://empatic.ceris.cnr.it/ell>).

Οι προσπάθειες αυτές βασίζονται στην εφαρμογή κάποιου μοντέλου ΠΠ. Την τελευταία δεκαετία έχουν αναπτυχθεί διάφορα μοντέλα με ορισμένα από αυτά να αναφέρονται σε συγκεκριμένες βαθμίδες εκπαίδευσης. Κάθε μοντέλο υιοθετεί συγκεκριμένη παιδαγωγική θεώρηση, ορίζει με διαφορετικό τρόπο την ΠΠ και αναγνωρίζει διαφορετικό σύνολο δεξιοτήτων που θα πρέπει να διαθέτουν τα «πληροφοριακά εγγράμματα» άτομα. Τα πιο γνωστά μοντέλα ΠΠ που μπορούν να εφαρμοστούν σε παιδιά και εφήβους είναι:

- Τα πρότυπα για το μαθητή του 21^{ου} αιώνα της Αμερικανικής Ένωσης Σχολικών Βιβλιοθηκονόμων (AASL, 2007)
- Τα πλαίσια πληροφοριακής παιδείας σε Σκωτία (Irving & Crawford, 2007) και Ουαλία (Welsh Information Literacy Project, 2011)
- Οι κατευθυντήριες οδηγίες για την πληροφοριακή παιδεία στη δια βίου μάθηση (Lau, 2006) της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Βιβλιοθηκονομικών Ενώσεων και Ιδρυμάτων (IFLA)
- Το μοντέλο Big6 των ερευνητών Eisenberg και Berkowitz (1990) το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το

μοντέλο αναθεωρήθηκε το 2004 (Eisenberg, Lowe, & Spitzer, 2004) προκειμένου να ενσωματώσει δεξιότητες απαραίτητες για την ψηφιακή εποχή.

Δοκιμασμένο με επιτυχία σε πολλά σχολεία του εξωτερικού μοντέλο είναι το Big6, το οποίο αναγνωρίζει τις ακόλουθες βασικές δεξιότητες:

1. Ορισμός εργασίας, που αξιοποιείται για την αναγνώριση της ανάγκης για πληροφόρηση
2. Στρατηγική αναζήτησης, που χρησιμεύει στην επιλογή των κατάλληλων για τη συγκεκριμένη ανάγκη πηγών πληροφόρησης
3. Εντοπισμός και πρόσβαση, που διευκολύνει τον εντοπισμό πηγών και πληροφοριών μέσα σε αυτές
4. Χρήση της πληροφορίας για την εξαγωγή πληροφορίας από τις πηγές
5. Σύνθεση για την οργάνωση κειμένου από πολλές πηγές και την παρουσίαση
6. Αξιολόγηση για την κρίση τόσο των πηγών και της τελικής εργασίας, όσο και των προηγούμενων διαδικασιών αναζήτησης, χρήσης, κ.λπ.

Εφόσον δεν υπάρχει ένα εθνικό πλαίσιο για την ΠΠ, ένας εκπαιδευτικός οργανισμός μπορεί να αναπτύξει ή να επιλέξει ένα μοντέλο ΠΠ, όπως αυτό του Big6, το οποίο έπειτα θα αξιοποιηθεί στο διδακτικό σχεδιασμό και στην καθημερινή διδακτική πράξη. Η ύπαρξη σχολικής βιβλιοθήκης και η αξιοποίηση της τεχνογνωσίας των σχολικών βιβλιοθηκονόμων στην επιλογή και υλοποίηση του μοντέλου, συνδράμουν θετικά στην πετυχημένη ενσωμάτωση της ΠΠ στην εκπαιδευτική διαδικασία και εν τέλει στη βελτίωση της μαθησιακής απόδοσης των μαθητών (Lau, 2006; ENSIL, 2010).

Εικόνα 1: Το νέο λογότυπο για την πληροφοριακή παιδεία της IFLA (Πηγή: [IFLA – Information Literacy projects](#))

Η συμβολή των σχολικών βιβλιοθηκών στη διδασκαλία δεξιοτήτων ΠΠ

Στο διεθνές περιβάλλον υπάρχει μία παράδοση στην οργάνωση και χρήση σχολικών βιβλιοθηκών (ΣΒ). Ο ρόλος τους έχει εξελιχθεί από τη δημιουργία συλλογών σχολικού ενδιαφέροντος τη δεκαετία του 1950 στην προώθηση της χρήσης τους (δεκαετία 1960), στη διδασκαλία δεξιοτήτων χρήσης της βιβλιοθήκης (δεκαετίες 1970-1980) και στην ενσωμάτωση της διδασκαλίας δεξιοτήτων ΠΠ στα Α.Π.Σ (Grassian & Kaplowitz, 2001). Στις μέρες μας η ΣΒ συνδέεται με τη στροφή των σχολείων σε μαθητοκεντρικές μονάδες και στην ανάπτυξη μαθητών με «δια βίου δεξιότητες αυτοεκπαίδευσης ή αναζήτησης της γνώσης» (Καραμανώλη, 2015). Η ΣΒ χρησιμοποιείται, επομένως, στη διδασκαλία ως *προέκταση ή υποκατάστατο* της σχολικής αίθουσας (Ζάχος & Νίνος, 2011; Bikos, Papadimitriou & Giannakopoulos, 2014), άλλοτε ως *χώρος εργασίας* (workplace) ή ως *εργαστήριο διερεύνησης* (inquiry laboratory), όπου μαθητές, εκπαιδευτικοί και βιβλιοθηκονόμοι εργάζονται από

κοινού στην υλοποίηση των σχολικών εργασιών (assignments, inquiry projects) αξιοποιώντας τις συλλογές της (Limberg & Alexandersson, 2003; Kuhlthau, Maniotes, & Caspari, 2007) και άλλοτε ως *αίθουσα - τάξη ΠΠ*, στην οποία υλοποιείται ένα μοντέλο ΠΠ (Moreira, 2010).

Έρευνες αποδεικνύουν ότι οι ΣΒ, η συνεργασία σχολικών βιβλιοθηκονόμων και εκπαιδευτικού προσωπικού και η ενσωμάτωση της ΠΠ στο πρόγραμμα σπουδών βελτιώνουν σημαντικά την ακαδημαϊκή επίδοση των μαθητών/μαθητριών (Lance, Rodney, & Hamilton-Pennell, 2000; Lonsdale, 2003; Williams, Wavell, & Morrison, 2013; Strong, 2014). Ωστόσο, η ΠΠ δεν πρέπει να ταυτίζεται με τη διδασκαλία της ερευνητικής εργασίας, καθώς αποτελεί ένα εφόδιο δια βίου μάθησης με ευρύτερη εφαρμογή. Μάλιστα έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε σχολεία αναδεικνύουν την αναγκαιότητα της πρότερης διδασκαλίας της ΠΠ, προκειμένου να υποστηριχθεί έπειτα η διδασκαλία της ερευνητικής εργασίας (project) (Williams & Wavell, 2006; ENSIL, 2010; Togia, et.al., 2014).

Στην Ελλάδα η ΣΒ «δεν αντιμετωπίστηκε ποτέ ως ουσιαστικό συστατικό στοιχείο του εκπαιδευτικού συστήματος» (Λιάζος, 2013). Την περίοδο 1996-2000 το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με την ενέργεια «Σχολικές Βιβλιοθήκες» ίδρυσε συνολικά 499 σχολικές βιβλιοθήκες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο χώρο αντίστοιχων σχολικών μονάδων, με ισόρροπη γεωγραφική κατανομή σε όλη τη χώρα. Το αρχικό σχέδιο προέβλεπε την επέκταση του θεσμού σε όλα τα σχολεία της δευτεροβάθμιας και, εν συνεχεία, της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το σχέδιο εν τέλει δεν πραγματοποιήθηκε, η υποστήριξη των ΣΒ ήταν ελλιπής από όλες τις απόψεις (στελέχωση, ανάπτυξη συλλογής, εξοπλισμός, υποχρηματοδότηση), και έτσι σήμερα σχολικές βιβλιοθήκες «με κρατική μέριμνα, με μεσοπρόθεσμο ή μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και όραμα» δεν υπάρχουν ή υπολειπονται (Λιάζος, 2013).

Επίλογος

Η διδασκαλία και η ενσωμάτωση της ΠΠ στο πρόγραμμα σπουδών είναι ένα θέμα που σαφώς δεν μπορεί να εξαντληθεί μέσα από ένα άρθρο. Εντούτοις, μέσα από αυτή την πρώτη προσέγγιση θα θέλαμε να καταθέσουμε κάποιες σκέψεις.

Πιστεύουμε ότι η διδασκαλία των δεξιοτήτων ΠΠ σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης αποτελεί ζήτημα αιχμής για όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα (δημοτικά σχολεία, γυμνάσια, λύκεια, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα) και ένα πολύ σημαντικό καθήκον για τους εκπαιδευτικούς. Μέχρι στιγμής δεν υπάρχει κάποιο εθνικό πλαίσιο για την πληροφοριακή παιδεία. Το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων (<http://www.nqf.gov.gr>), το οποίο είναι ακόμα υπό ανάπτυξη, θα μπορούσε να συμπεριλάβει και δεξιότητες ΠΠ.

Θεωρούμε ότι η ΠΠ μπορεί να αποδώσει μόνο μέσα από την ενσωμάτωσή της στην εκπαιδευτική πράξη και όχι απλά με τη δημιουργία ενός νέου μαθήματος στο πρόγραμμα σπουδών. Η πετυχημένη ενσωμάτωση της απαιτεί εκτός από την υιοθέτηση ενός μοντέλου ΠΠ (ελλείπει εθνικού πλαισίου), τη συνεργασία εκπαιδευτικών και ειδικών επιστημόνων της πληροφορίας για: α) την επιλογή των εκπαιδευτικών στόχων ανά βαθμίδα και τάξη, β) την ανάπτυξη δραστηριοτήτων για κάθε εκπαιδευτικό στόχο/δεξιότητα ΠΠ και γ) την τελική αξιολόγηση. Η αξιολόγηση μπορεί να γίνει είτε υπό μορφή εξέτασης ή μέσω συλλογής στατιστικών στοιχείων για την συνολική ακαδημαϊκή επίδοση των μαθητών και μαθητριών.

Η έλλειψη ΣΒ σε κάθε σχολείο και η μη στελέχωσή τους από επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμους αποτελούν επιπλέον εμπόδια. Κατά την γνώμη μας η έλλειψη σχολικών βιβλιοθηκονόμων αποτελεί μεγαλύτερο πρόβλημα ακόμα και από αυτό της ανυπαρξίας ΣΒ! Στην εποχή του διαδικτύου με πληθώρα πηγών σε ηλεκτρονική μορφή ο σχολικός βιβλιοθηκονόμος θα μπορούσε να συμβάλλει τα μέγιστα στη διδασκαλία των δεξιοτήτων ΠΠ ακόμα και χωρίς την ύπαρξη ΣΒ. Η πετυχημένη συνεργασία σχολικών βιβλιοθηκονόμων και εκπαιδευτικών απαιτεί την πρότερη εκπαίδευση και επιμόρφωσή τους σε θέματα ΠΠ.

Ασφαλώς πολλά πράγματα μπορούν να γίνουν στη μικροκλίμακα ενός σχολείου. Ωστόσο, ταπεινή μας άποψη, είναι ότι η ανάπτυξη μορφωμένων ανθρώπων που θα μπορούν να κρίνουν τις εξελίξεις, να διακρίνουν την αλήθεια από τους αστικούς μύθους και να

διαμορφώνουν πραγματικά ελεύθερα τις απόψεις τους απόψεις είναι ζητήματα που δεν μπορούν να αφηθούν απλά στο μεράκι κάποιων εμπνευσμένων εκπαιδευτικών.

Σημειώσεις

1. Το Πλαίσιο Αναφοράς ορίζει οκτώ βασικές ικανότητες: 1) επικοινωνία στη μητρική γλώσσα, 2) επικοινωνία σε ξένες γλώσσες, 3) μαθηματική ικανότητα και βασικές ικανότητες στην επιστήμη και την τεχνολογία, 4) ψηφιακή ικανότητα, 5) μεταγνωστικές ικανότητες (learning to learn), 6) κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη, 7) πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα 8) πολιτισμική συνείδηση και έκφραση.
2. Η ψηφιακή ικανότητα (digital competence) περιλαμβάνει χρήση της Τεχνολογίας της Κοινωνίας της Πληροφορίας (ΤΚΠ) και, κατ' επέκταση, των βασικών δεξιοτήτων των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ).
3. Οι μεταγνωστικές ικανότητες (learning to learn) περιλαμβάνουν την επίγνωση των αναγκών για μάθηση, την ικανότητα επιδίωξης και επιμονής στη μάθηση, την ικανότητα οργάνωσης της ατομικής μάθησης, με τη βοήθεια και της αποτελεσματικής διαχείρισης του χρόνου και της πληροφορίας.
4. Το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ είναι διαθέσιμα από την ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου <http://www.pi-schools.gr/programs/depps>

Βιβλιογραφία

- 2006/962/ΕΚ. *Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις βασικές ικανότητες της δια βίου μάθησης*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32006H0962>
- AASL. (2007). *Standards for the 21st-Century Learner*. Chicago, IL: American Association of School Librarians. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://www.ala.org/aasl/standards-guidelines/learning-standards>
- Abbott, S. (Ed). (2015). 21st Century Skills Definition. In S. Abbott (Ed.), *The glossary of education reform*. Portland, ME: Great Schools Partnership. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από <http://edglossary.org/21st-century-skills>
- ALA.org. (2016). *Introduction to Information Literacy*. Chicago, IL: Association of College & Research Libraries (ACRL). Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://www.ala.org/acrl/issues/infolit/intro>
- Bikos, G., Papadimitriou, P., & A. Giannakopoulos, G. (2014). School libraries' impact on secondary education: a users' study. *Library Review*, 63(6/7), 519-530.
- Chu, S. K. W., Tse, S. K., & Chow, K. (2011). Using collaborative teaching and inquiry project-based learning to help primary school students develop information literacy and information skills. *Library & Information Science Research*, 33(2), 132-143.
- COM/2007/0496. *Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών - Ηλεκτρονικές δεξιότητες για τον 21ο αιώνα: ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ανάπτυξης και της απασχόλησης*. Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52007DC0496>
- COM/2010/2020. *ΕΥΡΩΠΗ 2020 Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη*. Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52010DC2020>
- COM/2012/0669. *Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα*. Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52012DC0669>
- Eisenberg, M. & Berkowitz, R. (1990). *Information problem solving: The big six skills approach to library & information skills instruction*. Norwood, NJ: Ablex. <http://www.big6.com>
- Eisenberg, M., Lowe, C., & Spitzer, K. (2004). *Information literacy: Essential skills for the information age*. Westport, CT: Libraries Unlimited.
- ENSIL (2010). *A library or every school: a proclamation*. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από:

- <http://www.ensil-online.org/site/images/stories/PDF/ALIES-Campaign.pdf>
- Fraillon, J., Schulz, W., & Ainley, J. (2013). *International Computer and Information Literacy Study: Assessment Framework*. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/ICILS_2013_Framework.pdf
- Grassian, E.S. & Kaplowitz, J.R. (2001). *Information Literacy Instruction: Theory and Practice*. New York, NY: Neal-Schuman.
- Irving, C., & Crawford, J. (2007). *A National Information Literacy Framework Scotland (Working draft)*. Glasgow: Glasgow Caledonian University. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://www.educationscotland.gov.uk/informationliteracy/about/index.asp>
- Johnston, B., & Webber, S. (2003). Information literacy in higher education: a review and case study. *Studies in higher education*, 28(3), 335-352.
- Kuhlthau, C.C., Maniotes, L.K., & Caspari, A.K. (2007). *Guided inquiry: Learning in the 21st century*. Westport, CT: Libraries Unlimited.
- Lance, K. C., Rodney, M. J., & Hamilton-Pennell, C. (2000). *Measuring Up to Standards: The Impact of School Library Programs & Information Literacy in Pennsylvania Schools*. Greensburg: Pennsylvania Department of Education Office of Commonwealth Libraries. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED446771.pdf>
- Lau, J. (2006). Κατευθυντήριες οδηγίες για την πληροφοριακή παιδεία στη δια βίου μάθηση (Χ. Ζαρβαλά, μετάφραση). Boca del Río, Veracruz, México: International Federation of Library Associations and Institutions. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://www.ifla.org/publications/guidelines-on-information-literacy-for-lifelong-learning?og=81>
- Limberg, L., & Alexandersson, M. (2003). The school library as a space for learning. *School Libraries Worldwide*, 9, 1-15.
- Lonsdale, M. (2003). *Impact of School Libraries on Student Achievement: A Review of the Research*. Report for the Australian School Library Association. Camberwell, Victoria: Australian Council for Educational Research. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED482253.pdf>
- Lundh, A., & Limberg, L. (2012). Designing by decorating: the use of pictures in primary school. *Information Research: An International Electronic Journal*, 17(3), n3.
- Montgomery, P. K., & Thomas, N. P. (1999). *Information Literacy and Information Skills Instruction: Applying Research to Practice in the School Library Media Center*. Library and Information Problem-Solving Skills Series. Englewood: Libraries Unlimited.
- Moreira, I. V. (2010). *Information Literacy in elementary schools*. Copenhagen: Royal School of Library and Information Science. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: http://forskning.iva.dk/files/30875376/Information_Literacy_in_elementary_schools_3_.pdf
- Strong, C. (2014). *Importance of School Library Programs*. Paper 3. SPU Works. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://digitalcommons.spu.edu/works/3>
- The Economist Intelligence Unit (2014). *The Learning Curve: Education and skills for life*. 2014 Report. London: Pearson. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: http://thelearningcurve.pearson.com/content/download/bankname/components/filename/The_Learning_Curve_2014-Final_1.pdf
- The Partnership for 21st Century Learning, (2015). *P21 Framework Definition*. Washington, DC: P21. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: http://www.p21.org/storage/documents/docs/P21_Framework_Definitions_New_Logo_2015.pdf
- Togia, A., Korobili, S., Malliari, A., & Nitsos, I. (2014). Teachers' views of information literacy practices in secondary education: A qualitative study in the Greek educational setting. *Journal of Librarianship and Information Science* 47 (3), 226-241.
- Welsh Information Literacy Project (2011). *Information Literacy Framework for Wales: Finding and using information in 21st century Wales*. Cardiff: Cardiff University. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://welshlibraries.org/skills/information-literacy/national-information-literacy-framework>
- Williams, D., & Wavell, C. (2006). *Information literacy in the classroom: Secondary school teachers' conceptions*. Research report 15. Aberdeen: The Robert Gordon University, Aberdeen Business School, Department of Information Management. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <https://openair.rgu.ac.uk/handle/10059/42>
- Williams, D., Wavell, C., & Morrison, K. (2013). Impact of school libraries on learning: critical review of evidence to inform the Scottish education community. [online]. Aberdeen: Robert Gordon University, Institute for Management, Governance & Society (IMaGeS).

<https://openair.rgu.ac.uk/bitstream/10059/1093/1/Williams%20Impact%20of%20school%20libraries%20on%20learning%20SLIC.pdf>

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, EACEA, Eurydice, (2012). *Αναπτύσσοντας Βασικές Ικανότητες στο Σχολείο στην Ευρώπη. Προκλήσεις και Ευκαιρίες Πολιτικής*. Έκθεση Ευρυδική. Λουξεμβούργο: Γραφείο Δημοσιεύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice./documents/thematic_reports/145EL.pdf
- Ζάχος Γ. & Νίνος Ε., (2011). Προτάσεις για τις Σχολικές Βιβλιοθήκες. Ανακοίνωση σε: «Συνδιάσκεψη για τη Διαμόρφωση Εθνικής Πολιτικής Αρχείων και Βιβλιοθηκών» 27-28 Ιανουαρίου 2011. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs/gs_sxolikes_bibliothkes_110124.pdf
- Λιάζος, Π. (2013). Σχολικές Βιβλιοθήκες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Όραμα ή... όνειρο; Σε: Montgomery, A., & Καραγιάννη, Δ. (Επιμ). *Ας ξαναφανταστούμε το σχολείο: Συλλογή Κεφαλαίων βασισμένα στο 1ο Διεθνές Συνέδριο ...για να ξαναφανταστούμε το σχολείο...* (301-313). Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Σχολή Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από: <http://reimaginingschooling.com/wp-content/uploads/2012/12/Συλλογή-Κεφαλαίων-1ο-Διεθνές-Συνέδριο-για-να-Ξαναφανταστούμε-το-Σχολείο.pdf>
- Μάλλιαρη, Α., Κορομπίλη, Σ., & Τόγια, Α. (2014). Πληροφοριακός γραμματισμός και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: έρευνα για το επίπεδο δεξιοτήτων μαθητών Λυκείου. *Τετράδια Ανάλυσης Δεδομένων*, 16(6), 72-81.
- Ματσαγγούρας Η. (2011). *Η Καινοτομία των Ερευνητικών Εργασιών στο Νέο Λύκειο*. Αθήνα: ΥΠΔΒΜΘ, ΟΕΔΒ. Ανακτήθηκε στις 11/02/2016 από http://ebooks.edu.gr/modules/document/file.php/DSGL-A107/Διδακτικό_Πακέτο/Βιβλίο_Εκπαιδευτικού/00aΗ_Καινοτομία_των_Ερευνητικών_Εργασιών_στο_Νέο_Λύκειο.pdf